

"הארות"

מפרקטי לסימבולי,

"היכל ארון הכרית" למזינת ישראל.
לשכת "פניני צורה מסי" ו" חרפה.

לרעו היקרים
שפיקי מאיה. שפרימפרל משה וכן-ארי ישראל.

דברים ("מחוק לקופסא") לעבודת חודש פברואר 2008.

יוסי גולומב. (ניל לשכת "ראובן מסו) .

1. פתח דבר.

הערב חוו הרעים החדשים שהצטרפו ל"היכל ארון הברית" למדינת ישראל- לשכת "פיניציה" בחיפה חוויה מסוג חדש/אחר, מאחר ואופייה של העבודה, או יותר נכון צורתה הנה הכנסת ה"רע" תחת כנפי הלשכה היא בהמחשה חזותית בעלת עוצמה שתפקידה לכוון את המצטרף לאפיק החדש לפחות עבורו, לעבודת "לשכת ארון הברית" שהיא למעשה גוף הניצב ליד, ובמקביל, ללשכה המסוימת המסורתית. לצורך הבהרת טיב החוויה שעברו "הרעים" החדשים ומשמעויותיה המוסריות ברצוני להביא מספר דברים ואולי לשפוך אור מזווית קצת אחרת על הנושא.

2. מקור המושג MASON.

אחד המקצועות החשובים ביותר במהלך ההיסטוריה האנושית הוא ללא ספק מקצוע הבנאות על ענפיו השונים, כאשר ראשיתו עוד בתקופה הנאוליתית (אדם הקדמון), אשר ממנה יש לראשונה עדויות מוחשיות על בניה כמחסה ולמגורי אדם. אין בדעתי לתאר כאן את ההיסטוריה של הבנאות וזו אינה גם מטרת ההרצאה, אני מבקש לגעת על קצה המזלג, בתקופה בה הבנאות נוגעת למסדרנו ו/או לגופים הנלווים, והכוונה כמובן למבנה אופייני של חבורות הבנאים בימי הביניים. הביקוש לכישוריהם של בנאי ימי הביניים היו רבים ומגוונים וחבורות של בנאים היו פזורות בכל רחבי אירופה שהייתה בתנופת בניה אדירה. הדבר גרר עמו כהתפתחות טבעית של המקצוע, יצירת מבנה הירארכי בתוך הקבוצות עצמן והוא נחלק בעיקרו לשלוש חטיבות ראשיות:

תלמידי בנאים Stonemason Apprentices, "טירונים" שזה מקרוב צורפו לחבורה והיו בחזקת תלמידים הלומדים מקצוע הבנאות מחיתוך האבן ועד עבודה על פיגומי הבניין. התלמידים שילמו ל"מאסטרים" עבור לימודיהם, כאשר תקופת הלימוד נמשכה שבע שנים.

בנאים ניידים (או נודדים) Journeymen שהיו במעמד גבוה מזה של התלמידים. הכשרתם הייתה טובה ובעלי מיומנות מקצועית. הם היו רשאים לנוע כרצונם בין ערים ומדינות לצורך הצטרפות ל"מאסטרים" שבחרו והזמינו אותם לעבודה.

רבי האמנים, ה"מאסטרים". Master Mason שנחשבו ל"חופשים" במובן שלא היו משועבדים או מרותקים לאיש או למקום ונתנה להם אפשרות הבחירה לנוע באופן חופשי כרצונם ולעבוד עבור כל מי שהזמין אותם לביצוע עבודת בניה.

עתה כמובן מגיע זמן שאלת ה"מליון דולר": מהו מקור המונח Mason ו/או

Master Mason

ובכן זהו מושג, שהשימוש בו החל בימי הביניים ושמקורו אינו ברור כל צרכו. הסברה הרווחת היא כי המקור נמצא במילה גותית עתיקה Maitan שמשמעה קיצוץ, כריתה, גדיעה או חיתוך. במהלך הדורות נגרר המושג ואומץ אל חיק השפה האנגלית, גרמנית, השפות הסקנדינביות ועוד, בשיבוש מסוים, והגיית המילה השתנתה ל: Mason. אם בתחילה שימשה המילה להגדרת פעולת חיתוך אבן בלבד, הרי שבמשך הזמן שונתה משמעותו והמושג הפך לשם נרדף לבנאי.

מכאן כמובן הקושי הבא: מדוע נקראו הבנאים המעשיים של ימי הביניים : **Freemasons**? ההסבר הרווח הוא כי אותן חבורות בנאים שמתוצאות עבודתם המופלאה אנו נהנים ומתפעלים עד היום, היו רשאיות לנוע באופן חופשי מאתר לאתר וממדינה למדינה בניגוד לבעלי מלאכה אחרים לרבות בנאים מקומיים שהיו מאוגדים באיגודים מקצועיים עירוניים (גילדות) ולא הורשו לצאת מאזור העסקתם. יורשה לי להעיר כי באופן מוזר למדי החליפו חבורות הבנאים מידע מקצועי בינם לבין עצמם כמעט ללא מגבלות. ולראיה הזוהות המדהימה במאפיינים ארכיטקטוניים ו/או מבניים שונים ברחבי אירופה (ראה המידע בדבר הטכניקה של ברונוולסקי בונה כיפת הדומו בפירנצה למיכלאנג'לו, שבעזרתה בנה את הכיפה של סן-פטרס בוותיקן . כן ניתן לראות דוגמאות דומות באנגליה של שימוש בטכניקות של כריסטופר רן בבניית הקתדראלות ברחבי האיים הבריטיים). כיום , במסדרנו , נחשב ה- **Freemason** לבנאי של אנושיות ואחוזה.

3. מקור המושג "דרגת האות"-**MARK MASTER**

כאשר מדברים על מושג "אות" או "דרגת האות" צריך לבדוק את מקורו וכיצד נכתב במקור.
ובכן, בשפה העברית למונח "אות" יש מספר משמעויות :
"אות" = סימן כתב, תו גרפי המייצג אחד מסימני האלף-בית של כל שפה.
" = סימן (סיגנל) המבוטא בקול או במראה.
" = פלא, מופת, נס.
" = (בצבא) ציון לשבח. או עיטור כבוד.
" = אינדיקציה.
" = בפזיקה- מתייחס להפרעה או תנודה כל שהיא במרחב, בעלת משמעות. (אותות חשמליים או אותות קוליים ליצירת תקשורת כנ"ל לאותות דיגיטאליים).
דוגמאות: אות גבורה, אות הוקרה, אות הקוממיות, אות קין, אות קלון, אותות ומופתים נתן בו אותותיו= הטביע רישומו).
כאשר קוראים את "סיפור המסורת" של הדרגה הזו, נראה בעליל, כי התרגום לעברית אינו משרת את המטרה במלואו.

באנגלית, השפה בה נכתב ריטואל " דרגת האות", הביטוי המקורי הוא: **Mark** . לביטוי זה, במשמעו כשם עצם, תואר, או בסמיכות, הן כזכר והן כנקבה, יחיד או רבים, קיימות לפחות 45 הגדרות שונות באנגלית (נבדק במילונים) !!! חפשי ומצאתי הגדרה או ביטוי שיהלום/יפרש כהלכה את המילה Mark וזה מה שעלה בחכתי:

An affixed or impressed device, symbol, inscription etc', serving to give information, Identity, indicate origin or ownership, attest to character or competitive merit, or the like (as trademark).

ובתרגום (מעט חופשי): הוספה, הטבעה או החתמה של התקן, סמל, הקדשה וכו' שמטרתם הצגת מידע, זהות, מקור, בעלות, או עדות לתכונות המוצר או איכותו.

עתה, נדמה לי, נראה סיפור המסורת המבוסס על בניית בית המקדש ה-I ובנאיו, באור שונה לחלוטין.

4. ההיסטוריה של דרגת "האות" - ORDER OF MARK MASTER MASON

א. המקור:

עובדה ידועה, כי מימי קדם, שבנאים וסתתי אבנים נהגו לסמן את "תוצרתם" בסימני היכר שהיו חרוטים על האבן. הסימנים האלה היו משני סוגים. האחד - שיוך/זיהוי האבן לסתת מסוים לצורך תשלום עבור כמות האבן שסיתת (ובמידה מסוימת גם כפרסומת לאיכות הסיתות). והסוג השני, המיועד למנהלי העבודה/קבלני המשנה של המבנה, לגבי מיקומה העתידי של האבן במבנה המוקם. חציבת וסיתות אבנים לצרכי בניה, כמקצוע ממוסד ומוכר, נראה באנגליה כבר במאה ה-11 אצל הבנאים הסכסונים, והתופעה מואצת עם הכיבוש הנורמני. במאה ה-14 מגיעה תנופת הבנייה לממדים כאלה שאילצו את הנודעים במשלח יד זה לבצע מהלכים שיסדירו וימסדו את הפעילות של בעלי המקצוע אלה על פי כללים אחידים (כאשר אין לראות בתופעה זו משום הקמת "גילדה").

ב. ההיסטוריה.

הגוף הממוסד הראשון שקם באנגליה היה ה- **Masons Company** בלונדון בסביבות 1375 ונודע בשלב מאוחר יותר כ- **London Masons Company**. ב-1472 ניתן לו שלט מתאים (Coat of Arms) שלט (אבירים) זה אומץ בשלב מאוחר יותר ע"י הלשכה הגדולה מיד לאחר ייסודה ב-1717 ועד היום, מחצית השלט הזה מוצגת על סמל ה- **United Grand Lodge Of England**. המסמך היחיד הידוע היום כמסמך המסדיר את הפעילות שלהם על פי כללים מוגדרים, הנו ה- **Regius Manuscript** המתוארך ל-1390 לערך. מסמך זה ומסמכים אחרים שבאו אחריו היוו את הבסיס לקובץ הידוע לנו כיום כ"חובות קדומים" (Old Charges) שהם המקור ל"חובות" כפי שהם מופיעים כיום ב: **Craft Book of constitutions** היינו "ספר החוקה" שעותק מתומצת שלו נמסר לכל בונה או "מאסטר" במהלך הטכס.

למרות שתחילת הפעילות המדויקת של הבנייה החופשית הספקולטיבית הממוסדת אינה ידועה בוודאות, הרי שמן המפורסמות הוא כי המסדר נוטל לעצמו במודגש את כלי העבודה וכלי המדידה של בנאי ימי הביניים כסמלים ספקולטיביים/רעיוניים דבר שגם מסדרים נסמכים נטלו להם ובמיוחד "מסדר האות" המסוני. העדות האוטנטית הראשונה של אדם ההופך לבנאי ספקולטיבי היא של אחד בשם "אליאס אשמול" שנתקבל בלשכה בעיר וורנינגטון ב-1646.

הלשכה הגדולה הראשונה הוקמה ב-1717 בפאב בשם Goose & Gridiron שהיה ממוקם במתחם כנסיית סנט פול בלונדון. פעולה המסמלת את תחילתו של מסדר הבונים החופשים הממוסד.

בעקבות חילוקי דעות בגין עקרונות המסדר ואופן פעילותו שנבעו בעיקרם ממאבקי כוח פנימיים חל פילוג שבעקבותיו הוקמה "לשכה גדולה" יריבה (1751). בסופו של דבר התפייסו שתי הלשכות הגדולות הללו והמחלוקות יושבו ביניהן. הפיוס הזה הוליד בשנת 1813 את ה-United Grand Lodge Of England הקיימת ופועלת עד ימינו.

באשר לריטואל. ידוע לנו ממסמכים מוקדמים כי בסביבות 1730 הייתה נהוגה השיטה של שלוש דרגות (הכוונה ל-Craft Degree).

דרגת (מסדר ?) ה-Royal Arch עולה על הבמה לא לפני 1740 והעדות הראשונה הקיימת מאח שקיבל את דרגת ה-Mark Mason הנה מ: 01.01.1740 בלשכה בעיר ניוקאסל. במקביל קיימות עדויות לגבי אחים ש"קבלו את האות" – Received his Mark. משני סוגי העדויות הללו אין שום בהירות ולא ברור כלל באם המדובר בטכס ברמה של דרגה או בדרגה בפני עצמה. הראיה המוקדמת ביותר לעבודה בדרגת האות שנערכה באנגליה הייתה במסגרת ה-Royal Arch Chapter מס' 257 בפלימוט, מ-01.09.1769 כאשר מספר אחים התקדמו לדרגות ה-Mark Mason ו-Master Mark Mason. באותה נשימה יש לציין כי תחילת העבודות במסגרות האלה היו דרגות ה-Mark Man וה-Mark Master מבוצעות כדרגות נפרדות ברורות בניגוד לפעילות ימינו כאשר דרגת ה-Mark Man הנה בחזקת מעין הקדמה או פרולוג לדרגת ה-Mark Master. כמו"כ נראה על פניו כי דרגת ה-Mark Man הייתה מקבילתה של דרגת "חבר בונה" ודרגת ה-Mark Master ל-"רב בונה".

כאן אולי המקום להעיר כי טכס העבודה בדרגת האות מתחיל בסידור הלשכה בדרגת "חבר בונה" כאשר קיימת הנחייה מפורשת לגבי סידור המזוית והמחוגה על המזבח בסידור של הדרגה השנייה בבניה החופשית היא: דרגת "חבר". במשך כל המהלך העבודה מתייחסים האירועים, המעמד והלקחים, ל"חברים בונים" ולא ל"רבי בונים" כאשר התנאי לקבלת "רע" חדש לדרגת "האות" מחייב אותו להיות רב בונה. עובדה זו מחזקת את ההנחה כי מדובר בדרגה שהיא לכל הפחות מבחינה כרונולוגית שייכת במיקום אחרי "דרגת חבר" ולפני דרגת "רב בונה".

דרגות ה-Mark המוקדמות היו קשורות בקשר קרוב והדוק עם ה-Royal Arch ונשארו ככאלה עד היום, בהרבה מקומות ברחבי העולם, והתפתחותן הנה פועל יוצא מהתפתחות ה-Royal Arch. במשך הזמן התפתחו ואריאציות לטכסים המקוריים, בחלקם שרדו ואף הפכו למוכרים עד היום.

כמו"כ ידוע בוודאות כי ריטואלים של דרגות "האות" נערכו הן בלשכות בונים (Craft) (וכן בלשכות ה-Royal Arch Chapter עד 1813 . באותה תקופה לא ידוע על לשכות Mark Degree למעט "לשכת התקווה" בעיר ברדפורד שעבדה בחסות גוף שקרא לעצמו: **The Grand Lodge of All England, held at York** . שנוסד ב-1725 ופעל עד 1792 והשפעתו לא עברה את תחומי יורק, צ'שייר, ולנקשייר אולם מחוץ לתחומי אנגליה דווקא הורגשה השפעתו.

ג. יחסי הגומלין בין ה-Mark ("האות") וה-Craft (הבניה החופשית).

בעת האיחוד מחדש של הלשכות הגדולות באנגליה (1813) נוצרה הסכמה שיצאה לאור בצורת הצהרה המופיעה בראש ספר החוקה של ה-**United Grand Lodge of England** האומרת, בתרגום חופשי, כי "הבניה החופשית מורכבת מ-3 דרגות בלבד והן: "תלמיד בונה", "חבר בונה", ו"רב בונה" ומעליהם דרגת ה"מאסטר" הלא הוא נשיא הלשכה, ותו לאו.

העובדה כי בדיוק מאותן סיבות, היינו הוויכוח על תכני הריטואל, נוצר הפילוג שהביא לצמיחתה של "לשכה גדולה" נוספת (Ancients) . המצב הלא בריא הזה הביא להכרה בצורך לווייתורים הדדיים מצד שתי האסכולות על מנת להשיג הרמוניה, ולכן סוכם בין שני הפלגים (Premiers + Ancients) כי ה-Royal Arch לא יוכר כחלק מהבניה החופשית לרבות טכס הקבלה.

המצב החדש שנוצר מביא למעשה את דרגת ה-Mark למעין לימבו, או במילים אחרות "לא להקיא ולא לבלוע". תופעה שהשאירה הרבה אחים מנותקים ממסגרות המסדר. התוצאה, פיצול והקמת גופים לצד הבניה החופשית ש"עבדו" במסגרות של דרגות סימבוליות, המבוססות על סיפור "מקדש שלמה" ובמקרה של ה-Royal Arch על בסיס הסימבוליקה של בנין "בית שני".

פועל יוצא מכלל המהלך הזה היה כי החל מ-1813 דרגת "האות"- Mark לא נחשבה יותר לחלק אינטגרלי של הבניה החופשית הטהורה.

אולם, ראה זה פלא, למרות המצב החדש, המשיכה דרגת "האות" לצבור פופולאריות, והמשיכו "לעבוד אותה" באופן א-פורמאלי הן בלשכות ה-Craft (הבניה החופשית "הכחולה") והן בלשכות ה-Royal Arch Chapters דבר שהיה בחזקת מצב לא בריא בעליל. בשלב הזה מתחילה תקופה ארוכה של וויכוחים ואינטריגות מסוגים שונים כולל עימות גלוי וחרוף עם ה-Grand Chapter of Scotland . התוצאה, או התוצר הסופי של כל הוויכוחים ו"המריבות" הללו מביאים לבסוף לנייר עמדה של "הלשכה הגדולה" המבהיר כי דרגת ה"אות" הנה חלק אינטגרלי של הבניה החופשית. אולם למרבה ההפתעה הנייר לא אושר באסיפה החצי שנתית של אותה שנה (תחילת יוני 1813). הדבר לא היה בגלל התנגדות

ה"בניה החופשית" (Craft) כמו בגלל העובדה כי **אנשי ה-Mark התנגדו לרעיון להפוך לחלק או לתוספת לדרגה השנייה בבניה החופשית וכתשובה לכל שנאמר לעיל הם מקימים ב: 23.06.1856 (19 יום לאחר פרסום נייר העמדה של "הלשכה**

הגדולה") את ה-Grand Lodge of Mark Master Masons

שום דבר מהוויכוחים שתוארו לעיל אינו משנה את העובדה כי דרגת "האות", במציאות, הנה חלק בלתי נפרד מההוויה המסונית הטהורה בדיוק כמו ה-Royal Arch. יש להדגיש כי "דרגת האות" מוכרת על ידי לשכות באירלנד ובסקוטלנד וע"י רוב הלשכות ברחבי העולם כאשר כמעט בכל חוקה, דרגת האות הנה דרגה מקדימה ל-Royal Arch ומהווה את שלב המעבר מלשכות "כחולות" ל"אדומות" (לדרגת "האות" יכולים להתקבל רק רבי בונים). בארץ, ההנחיה היא לפתוח את ההיכל (עבודה) בדרגת "ארון הברית" ולצורך קבלת רעים חדשים לדרגת "האות" מעבירים את הלשכה לסדר דרגת האות. מאידך ניתנת הרשות לפתוח את ה"עבודה" ישירות בדרגת האות.
(ראה ההנחיות בספר העבודה ע' 6 פסקה 2).

5. הערות והארות לריטואל דרגת "האות"

א. באיזה תנ"ך בו השתמשו לצורך בניין הריטואל.

מאחר וריטואל העבודה בדרגת "האות" מבוססת רובה ככולה על התנ"ך ("הברית הישנה"), שומה עלינו לנסות ולברר איזה נוסח של התנ"ך **בשפה האנגלית** עמד לרשות יוצרי הדרגה.
זאת, מאחר ולעתים יש תחושה כי המתרגם של העבודה לעברית, עשה לעצמו "חיים קלים" והשתמש בתנ"ך עברי מקורי, עובדה המעוותת/משנה את משמעותן של מילים או מושגים כפי שהם מופיעים במקור האנגלי.
ובכן, גלגולו של התרגום מעברית לאנגלית הוא בערך כזה:
התרגום הידוע ביותר הנו תרגום תנ"ך ליוונית על פי נוסח הידוע כ"**תרגום השבעים**" (הנקרא בלטינית: **Septuaginta** או בקיצור **LXX = 70**, שנערך באלכסנדריה במחצית השנייה של המאה ה-4 לספירה לבקשתו של המלך תלמי כאשר לנגד המתרגמים לא היה מקור עברי אותנטי. במקביל היו מספר תרגומים שכן קושרו למקור העברי המקובל, ויש השערה כי השתמשו במקור קצת שונה מזה הידוע לנו. במהלך הדורות מתווספים אליו תרגומים ועיבודים אחרים.
השלב הבא היה **התרגום ללטינית**. בשלב זה משתמשים המתרגמים הן בתרגום השבעים וכן במקורות בעברית והתוצר שלהם ידוע בשם ה-**Vulgata היינו**
"הנפוצה". תרגום זה נערך ע"י האב הירונימוס בין השנים 309-405 שמלבד לטינית ויוונית ידע עברית על בוריה. התרגום שלו כולל גם את "הספרים החיצוניים". על כל פנים הירונימוס הסתמך בעיקר על המקורות העבריים משום שהבחין בסטיות רבות בנוסחים היווניים והלטיניים.
ב-1546 הוכרה "וולגטה" כנוסח המוסמך של כתבי הקודש. וכאשר נעשתה החלוקה הפנימית לפרקים ב"וולגטה" היא גם עברה לתנ"ך העברי (אבל זה סיפור אחר).

כל האמור לעיל משמש כבסיס לתרגומים של התנ"ך (הברית הישנה וגם הברית החדשה) לשפה האנגלית. ולהלן מספר דוגמאות: החומש תורגם לאנגלית לראשונה ב-1530 (טינדייל). מיילס קאורדייל מתרגם את כל התנ"ך ב-1535.

השלב הבא הנו התרגום שנקרא Douay-Rheims Bible שיצא לאור לראשונה ב-1582 כאשר הוא מכיל רק את הברית החדשה. אליה מצטרף התרגום לברית הישנה ב-1609 כאשר בשני החלקים משתמשים המתרגמים הן ב"וולגטה" ומתייחסים לטכסטס יווניים ועבריים. הטכסט הזה כולל הפירושים שבו (שנערך בשיתוף עם האוניברסיטה של דואי בצרפת), נועד לעצור מבחינת הכנסייה את התפשטות הזרם הפרוטסטנטי שחל משפיע באנגליה כמו"כ היה זה מאמץ רציני של האנגלים לעצור את התפשטות הקונטרה-רבוּלוציה והתרגום בכללותו נחשב כבעל אוריינטציה קתולית מובהקת. ושימש את הכנסייה הקתולית באנגליה עד 1941.

אולם התרגום המפורסם ביותר, וללא ספק הטוב ביותר הנו זה הקרוי King James Bible הוא הנחשב עד היום לתרגום המוסמך ביותר באנגליה עד היום (הוא גם קרוי

Authorized King James Bible). תרגום זה שנערך במצוותו של המלך ג'יימס המדובר כמובן במלך ג'יימס ה-6 מלך סקוטלנד בנם של הנרי סטיוארט ואמו מרי, מלכת הסקוטים וכן זוגה של אן (מבולין). תקופת שלטונו מתחילה בסקוטלנד ב-1567 וב-1603 הוא הופך למלך אנגליה ואירלנד כג'יימס הראשון. נפטר באנגליה ב-1625. למרות התמיכה הגדולה והעממית לה זכה בסקוטלנד, הרי שבאנגליה האכיל אותו הפרלמנט מרורים על יכולת שלטונית דלה לטעמם. יחד עם זאת היה אחד מגדולי האינטלקטואלים והמלומדים של מלכי אנגליה וסקוטלנד מעולם. זה האיש שציווה על תרגום התנ"ך לאנגלית.

התרגום המשובח הזה נוצר ע"י כ-50 מלומדים מתחומי האקדמיה מאוקספורד, קיימברידג', ולונדון וכן מיטב אנשי הדת ברחבי הממלכה. הם השתמשו גם בפרשנות יהודית בת התקופה לצורך עבודתם. הוא יצא לאור בשנת 1611 כאשר נעשה בו מאמץ ניכר לשמור על המבנה של הטכסט העברי ולהמיר במידת הניתן והאפשר מלה עברית במלה אנגלית.

אולם אליה וקוץ בה, מלה עברית עשויה להיות מתורגמת לאנגלית בהיבטים ובהקשרים שונים, ומכאן, שונות מסוימת בתרגום. מאז ועד סוף המאה ה-19 נוצרו באנגליה כ-50 תרגומים שונים לאנגלית אך רובם ככולם נשענים על זה של המלך ג'יימס.

לאור לוח הזמנים כפי שתואר לעיל בתרגומי התנ"ך לאנגלית, ומהשוואתם של 3-4 נוסחים שונים באנגלית של הפרקים הרלוונטיים ב"ספר מלכים א' " פרקים 5,6,7 ו"זברי הימים ב' " פרק 2, עם המתואר בסיפור המסורת (באנגלית) מסקנתי היא כי אחד מתרגומי התנ"ך שעמד לרשות מחברי נוסח ריטואל דרגת ה"אות" היה זה של המלך ג'יימס הראשון מלך אנגליה.. (כמו של ריטואלים אחרים). אולם האם השתמשו בו לצורך הריטואלים ? כלל לא בטוח. את זאת נראה בהמשך.

ב. הערות ל"אותות וסימנים" ו"סיפור המסורת".

כללי.

ככל שמתעמקים יותר ויותר בקריאת "ספר העבודה" ובמיוחד בשני החלקים המרכזיים שבו הרי הם "אותות וסימנים" ו"סיפור המסורת" קשה להשתחרר מההרגשה שיוצרי הריטואל (או לחילופין הריטואל בהתפתחותו) עושים שימוש מכוון לעתים אולי אפילו מניפולטיבי במסופר בתנ"ך על מנת ליצור או להדגיש את המסר המוסרי/רעיוני שהם מנסים להעביר ל"רע" החדש, כאשר הם מדלגים בקלות מהאמור בספר "מלכים א' פרקים 5,6,7" (על פי סברת החוקרים נכתבו ספרי מלכים, המתארים את אירועי מלכי ישראל ויהודה החל מהמאה ה-10 לפנה"ס ועד לשחרור יהויכין מכלאו (561 לפנה"ס). מאחר והכותב מסיימו בנימה אופטימית כמעט וודאי שנכתב לפני הצהרת כורש (538 לפנה"ס) לבין המסופר ב"דברי הימים ב' פרקים 2.3". (בכתובים היהודיים מופיע הספר כספר אחד שנכתב ככל הנראה ככרונוולוגיה היסטורית בתקופה הפרסית היינו, המאה ה-4 לפנה"ס, בעוד שבמסורות הנוצריות הוא נחלק לשנים). התוצאה הסופית היא שני סיפורים יפים, מעניינים, מלאי קצב, והעיקר משדרים מסרים ברורים שעליהם נדבר בהמשך.

בהקשר הזה עלי לציין מפורשות כי חשיבותו של "ספר מלכים" הן בתנ"ך והן לענייננו, עולה על "דברי הימים" שהוא בבחינת כרוניקה היסטורית, מינימליסטית, וככל הנראה מאוחרת יותר.

ה"אותות וסימנים".

העיקרון הסיפורי של האותות והסימנים לדרגה זו נשען על אחת משתי הוורסיות הבאות: **מלכים א' פרק ה' פסוקים 22, 23.**

וכך נאמר (במהלך המשא והמתן בין חירם מלך צור לבין שלמה בדבר אספקת חמרי הבניה וכוח האדם המתאים) (22) "וישלח חירם אל שלמה לאמור..."(23) "עבדי יורידו מן הלבנון ימה, ואני אשימם דוברות בים עד המקום אשר תשלח אלי (כלומר עד היכן שתורה לי או לחילופין עד המקום בו ימתינו אנשיך) ונפצתים שם (אתיד את הדוברות) ואתה תישא"(ומשם תוביל אותם אתה). בנקודה הזו מסתיים הסיפור ללא אזכור נמל יפו.

או וורסיה שנייה: **"דברי הימים" ב. פרק ב' (15):** לאחר סיכום המו"מ עם חירם נאמר: "ואנחנו נכרות עצים מן-הלבנון, ככל צורכך, ונביאם לך רפסודות, על ים יפו, ואתה תעלה אותם, ירושלים". בגרסה זו יפו אכן מאוזכרת.

בשתי הגרסאות אין שום אזכור להפעלת כלי השייט ו/או הדוברות ע"י ספני שלמה. אין מנוס מהמסקנה כי אם "הסיפור" לא היה משתנה בהתאם לצורך אי אפשר היה ללמד ולבצע את "נגיעת המעבר" הנדרשת לצורך מתן 4 האותות העיקריים מעבר לכך, מחבר "הסיפור" בחר את הגרסה לפי "דברי הימים" בה נזכרת העיר יפו. מדוע?

ובכן התשובה היחידה שאני יכול להעלות על הדעת, היא כי עיר כמו יפו הייתה מוכרת היטב לבני המאות 18-19 כנמל עיקרי להגעת עולי רגל נוצרים למקומות הקדושים וכך היה ניתן ליצור מבחינה ספרותית וטכסית קשר בלתי אמצעי או אקט של הזדהות של הרע המתקבל לדרגה עם "סיפור האותות".

סיפור המסורת.

א. כללי.

סיפור המסורת כפי שהוא מסופר בספר העבודה של דרגת "האות" מתייחס לאירוע מכונן בחיי עם ישראל מחד, ובנצרות מאידך, אם כי לא בהכרח מאותן סיבות. סיפור בניין בית המקדש ידוע היטב בעולם הנוצרי, ולכן הוא מתאים באופן מושלם להפוך בניה מעשית (של בית המקדש) לבניין רעיוני/מוסרי או לחילופין למוסר השכל אוניברסאלי. גם כאן כמו במקרים קודמים נוטלים יוצרי ה"סיפור", חירות ספרותית לשכתב אותו ולעבדו בצורה כזו שישרת את המטרה שלשמה הוא נוצר, היינו, העברת המסר (המסוני).

עתה ננסה לבדוק את מבנה "סיפור המסורת" וכיצד וממה הוא מורכב.

ובכן, סיפור בניית בית המקדש ע"י שלמה המלך מופיע בתנ"ך פעמיים: בפעם הראשונה ב"ספר מלכים א' פרקים 5.6.7 וב"ספר דברי הימים ב" פרקים: ב.ג. כאשר בראשון מסופר בפרוטרוט על המו"מ בין חירם לשלמה וההסכמה שהושגה ביניהם לגבי אספקת החומרים (קרי עץ) וכוח האדם המקצועי שיבצע המטלות השונות הקשורות במלאכת הבניה..

ב. וכך נכתב במקורות העבריים והתרגום האנגלי.

מלכים א. פרק ה פסוקים: 29-31

(בהשמטות מתבקשות)... "ויהי שלום בין חירם ובין שלמה, ויכרתו ברית שניהם. ויעל המלך שלמה מס (מפקד. י.ג.) מכל ישראל, והיה המס שלושים אלף איש. וישלחם לבנונה, עשרת אלפים בחודש- חליפות, חודש יהיו בלבנון, שנים חודשים בביתו, ואדונירם על המס (מפקח על המפקד וביצועו י.ג.) ויהיו לשלמה שבעים אלף נושא סבל, ושמונים אלף, חוצב בהר. לבד משרי הניצבים לשלמה, אשר על המלאכה, שלוש אלפים ושלש מאות - -הרודים בעם, העושים במלאכה. ויצו המלך ויסיעו אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית - - אבני גזית. ויפסלו בוני שלמה, ובוני חירום והגבלים, ויכינו העצים והאבנים, לבנות הבית".

בתרגום האנגלי של תנ"ך המלך גיימס (1 Kings 5 vs 13-18)

(שיטת מספור הפסוקים שונה במקצת)

(13) And King Solomon raised a **levy** out of all Israel; and the levy was thirty thousand men.

(14) And he sent them to Lebanon, ten thousand a month by courses; a month they were in Lebanon; and two month at home. And Adoniram was on the levy.

(15) And Solomon had threescore (60.000) and ten thousand (10.000) that bare burdens, and fourscore thousand hewers in the mountains (80.000 j.g}

(16) Beside the chief of Solomon's officers which were over the work' three thousand and three hundred which ruled over the people that wrought in the work

(17) And the King commanded, and they brought great stones, costly stones, and hewed stones, to lay the foundation of the house.

(18) And Solomon's builders and Hiram's builders did hew them, and stonequarers; so they prepared timber and stones to build the house.

ומה נכתב בדברי הימים ב' פרק ב' פסוקים 1 ו-17-16 ? ובכן, לא הרבה:

(1) ויספור שלמה, שבעים אלף, איש סבל, ושמונים אלף איש, חוצב בהר, ומנצחים עליהם, שלוש אלפים ושש מאות.

(16-17) "ויספור שלמה, כל האנשים הגירים אשר בארץ ישראל, אחרי הספור, אשר ספרם דוד אביו, וימצאו, מאה וחמישים אלף, ושלושת אלפים ושש מאות. ויעש מהם שבעים אלף, סבל, ושמונים אלף, חוצב בהר, ושלושת אלפים ושש מאות מנצחים להעביד את העם".

ובתרגום האנגלי של תנ"ך המלך גיימס (2 Chronicles 2 vs 2+ 17-18) :

(2) And Solomon told out threescore and 10 thousand (70000 j.g) men to bear burdens, and fourscore thousand to hew in the mountain, and three thousand and six hundred, even to oversee them.

(17) And Solomon numbered all the strangers that were in the land of Israel, after numbering wherewith David his father numbered them, and they were found an hundred and fifty thousand and three thousand and six hundred.

(18) And he set threescore and ten thousand of them to be bearers of burdens (60000+10000=70000 j.g) and fourscore thousand (80.000 j.g) to be hewers in the mountain, and three thousand and six hundred overseers to set the people a work.

ג. התוצאות בסיפור המסורת הן :

המטלות וחלוקת כוח האדם

...בספר מלכים נאמר (ובדברי הימים לא מוזכר כלל) "ויהי לשלמה 80.000 איש לבנות את בית המקדש בירושלים. מהם היו חוצבים בהר ומהם היו בונים במקדש. לבד מ- 30.000 כורתי העצים ביערות הלבנון" (מחבר "סיפור המסורת" מתעלם לחלוטין מ- 70.000 פועלים/סבלים שבצעו את כל המהלך הלוגיסטי של העברת חומרי הבניין הנזכרים בשני המקורות, האם עקב העובדה שהם הוגדרו כסבלים ולא כמי שעסק בפועל בבניה ? הנחתכם טובה כמו שלי...). "על כל אלה היו ממונים 3.300 מפקחים או אומני האות וגו' " (כאן בוחר המחבר את הגרסה מתוך ספר מלכים מאחר ובדברי הימים המספר הוא 3.600).

נשאלת השאלה מדוע ? ובכן התשובה היא פשוטה למדי . אם נקבל את האמור בהמשך סיפור המסורת האומר: " ... 110.000 (30000+ 80000) התחלקו ל-1100 לשכות שבכל אחת מהן 100 עובדים " ... "על כל אלה היו ממונים 3.300 מפקחים או אומני האות, 3 לכל לשכה" ... וגו'

מבחינה חשבונאית זה מסתדר יפה מאד רק המחבר שכח כי על פי המסופר במקורות 30.000 איש נמצאו במחזורים בלבנון לצורך כריתת עצים, ו-80.000 במחצבות שמיקומן לא ניתן בשום מקום אולם ניתן להניח כי היו בארץ ישראל. **אולם אם רצה מחבר הסיפור להגיע לתוצאה של שלושת התפקידים הראשיים בלשכה, היינו, נשיא ושני מפקחים הרי שהמטרה הושגה במלואה.**

בנין בית המקדש והפיקוח על העבודה

בספר דברי הימים ב' פרקים ב-ג, ד העוסקים במלאכת בניית בית המקדש, הרי שאין כל שום אזכור לגבי שיטת הבניה, הפעלת הפועלים, בקרה, וכו' כל הכתוב מוקדש לעיצוב הפנימי והכלים.

ומה באשר לספר "מלכים" ? כאן כבר אנו מוצאים משהו: (**פרק ה' 31**) "ויצו המלך, ויסיעו אבנים גדולות אבנים יקרות, לייסד את הבית- - אבני גזית. (**32**) ויפסלו בוני שלמה, ובוני חירום, --והגבלים, ויכינו העצים והאבנים לבנות הבית". ובתרגום האנגלי לאותו הפרק נרשם: (**פרק 18**)

And Solomon's builders and Hiram's builders, did hew them, and stonescarers, so they prepared timber and stones to build the house.

הנה כי כן יש כאן תיאור, אם כי קצר להכנות לבנייה, כאשר בתרגום האנגלי אין אזכור לא לגבלים ולא לסוג האבן. וכאשר אנו בוחנים את הכתוב בפרק הבא, **פרק ו (מלכים א')** עולות מספר שאלות הסותרות לכאורה את סיפור המסורת. וכך כתוב (**פרקים 7-10, 14-18, 34, 36**):

(7) "והבית, בהיבנותו - - אבן - - שלמה מסע, נבנה: ומקבות והגרזן כל כלי ברזל, לא נשמע בבית בהיבנותו. (8) פתח, הצלע התיכונה, אל כתף הבית, הימנית: ובלולים, יעלו על-התיכונה, ומן התיכונה, אל השלישים. (9) ויבן את הבית ויכלהו, ויספון את הבית גבים, ושדרות בארזים. (10) ויבן את היציע, על כל הבית, חמש אמות קומתו, ויאחז את הבית בעצי ארזים".
והתרגום האנגלי:

(7) And the house when it was building' was build of stone made ready before it was brought thither; so

That there was neither hammer, nor axe, nor any tool of iron heard in the house; while it was building.

(8) The door for the muddle chamber was in the right side of the house; and they went up with winding stairs into the middle chamber, and out of the middle into the third.

(9) So, he built the house, and finished it with the beams and boards of cedar.

(10) And he built chambers against all the house, five cubits high, and they rested on the house with timber of cedar.

(14) So' Solomon built the house and finished it. (38) so was he seven years in building it.

ד. "חירם" ו/או "חירם אבי" ו/או "חירם אביו" ו/או "חורם" ..

1. מה מספר לנו התנ"ך:

ועתה מגיע הקטע שהוא בעייתי במיוחד, והכוונה כמובן לביטוי/כינוי "חירם אבי" ו/או "חורם" ו/או "חירם אביו" המופיע כדמות מרכזית במהלך מתווה "סיפור המסורת".

ב"ספר מלכים א' פרק ז פסוקים: 13,14,40. אנו קוראים:

(13) "וישלח המלך שלמה, וייקח את חירם מצור (14) בן אישה אלמנה הוא ממטה נפתלי, ואביו איש צורי חורש נחושת, וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת, לעשות כל מלאכה בנחושת, ויבוא אל המלך שלמה ויעש את כל מלאכתו. (40) ויעש חירום את-הכיורות, ואת היעים, ואת המזרקות, ויכל חירם לעשות את כל המלאכה, אשר עשה למלך שלמה, בית ה' ". (41) עמודים שנים וגו' ..."

התרגום האנגלי בתנ"ך של המלך ג'יימס הוא כזה (פרק 7 פסוקים 13 . 14 . 40

(13) " And king Solomon sent and fetched Hiram out of Tyre.

(14) He was a widow's son of the tribe of Naphtali' and his father was a man of Tyre, a worker in brass, and he was filled with wisdom, and understanding, and cunning to work all works in brass. And he came to King Solomon, and wrought all his work .

(40) "So Hiram made an end of doing all the work that that he made king Solomon for the house of the Lord".

(41) And the two pillars, etc'.....

ועתה נעבור למסופר ב"דברי הימים ב' פרקים ב' ג' ד'. " וכאן צריך להקדים ולומר, כי כאן מתואר מו"מ בין שלמה לחירם מלך צור, הן לגבי אספקת חומרי גלם והן אנשי מקצוע ומומחים לביצוע העבודות.

(פרק ב)

(2) "וישלח שלמה, אל חורם מלך צור לאמור.....(6) ועתה שלח לי איש-חכם, לעשות בזהב ובכסף ובנחושת וברזל....(10) ... ויאמר חורם מלך צור, בכתב, וישלח אל שלמה....

(12) ועתה, שלחתי איש-חכם, יודע-בינה - - לחורם אבי (13) בן אישה מן בנות דן, ואביו איש צורי יודע לעשות בזהב, ובכסף, בנחושת, בברזל, באבנים, ובעצים.....ולחשוב כל מחשבת אשר ינתן לו עם חכמך...וגו' . "

(פרק ג)

(1) ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים, בהר המוריה.... (17) ויקם את העמודים על פני ההיכל אחד מימין ואחד משמאל ויקרא שם הימני יכין, ושם השמאלי בועז".

(פרק ד)

(10)...המשך תיאור יצור הכלים והקישוטים... "ויעש חורם—את הסירות, ואת היעים ואת המזרקות, ויכל **חירם** (וגם **חורם**) לעשות את המלאכה, אשר עשה לשלמה המלך בבית האלוהים". ... (16).... כאן חוזר תיאור עשיית הכלים על עצמו כמעט מלה במלה ויש השארות כי המדובר בחלק מגרסה יותר מאוחרת שהוכנס לכאן.... "ואת הסירות, ואת היעים, ואת המזלגות, ואת כל כליהם, עשה **חורם אביו** למלך שלמה, לבית ה'—נחושת מרוק.

והתרגום האנגלי לדברי הימים ב' פרקים 2.3.4 אומר:

(3) "And Solomon sent to **Huram** king of Tyre, saying,....

(7) " Send me now therefore a man cunning to work in gold, and in silver, and in brass, and in iron, ..." ...and that can skill to grave with the cunning men that are with me in Juda and Jeruslam...."

(11) "Then, Huram the king of Tyre, answered in writing...."

(13) "And now, I have sent a cunning man, endued with understanding, of **Huram my father's**

(14) "The son of a woman of the daughters of **Dan**, and his father was a man of Tyre, skilful to work in gold, and in silver, in brass, in iron....in stone and in timber... and any manner of graving.... With thy cunning men..."

(chpt' 3 vs 17) And he reared up the pillars before the temple, one on the right hand, and one on the left hand, and he called that on the right hand **Jachin** and the name of that on left **Boaz**."

(Chpt' 4 vs 11, 16) And **Huram** made the pots, and the shoves' and the basons. And **Huram** finished the work that he was to make for king Solomon for the house of God.

(16) The pots also, and the shovels' and the fleshhooks, and their instruments, did **Huram his Father**. Make to king Solomon for the hose of the Lord of bright brass.

2. מיהו "חירם אביו" ?

השם "חירם" או "חורם" מופיע במספר ווריאציות, בשני הספרים (מלכים א ודברי הימים) הן במקור העברי והן בתרגום לאנגלית.

ככל הנראה מדובר בשם שהיה, ככל הנראה, נפוץ למדי בזמנו (מופיע בשיבוש גם כ"חירום") מאחר ואנו רואים כי מלך צור שמו **חירם**, וזהו גם שמו של **חירם** "האומן" כאשר מוצאן יכול להיות מאזורים שונים. במקרה שלנו מדובר באזורי הגליל העליון או "אצבע הגליל" (תלוי לאיזה מהכתובים מתייחסים).

חירם, או חורם, כפי שהוא מתואר בשני הספרים, אינו מופיע כבנאי אלא כאמן האולטימטיבי שמומחיותו למעשה עיבוד, גילוף ויצירה של חפצים מזהב, כסף, נחושת, ברזל, אבני חן, עץ ואבן ועוד, כאשר מהכתוב עולה ההסבר כי היה במעמד של חונך לאמנים המקומיים שעבדו תחת פיקוחו. הכתוב נותן למעשה לשלמה המלך את הקרדיט עבור הבניה עצמה כאשר הטקסט כתוב קצת במעורפל (האם במכוון?) בלשון "ויבן" (ללא ציון שם הבנאי באם שלמה, חירם איש צור, או מישהו אחר. ברוב המקרים מצוין המלך שלמה במפורש כבנאי. על פי ספר "מלכים" מאתר שלמה את חירם, ושולח להביאו אליו. ואילו על פי "דברי הימים" מבקש שלמה מחירם מלך צור שימצא לו "רב אומן" לצורך בנין הבית וחירם המלך שולח לו את חירם האמן. הדבר הראשון הבולט לעין הוא, כי לא ידוע באם חירם הוא יהודי, גר, או נכרי. על פי "מלכים", אמו, ששמה אינו מוזכר, הנה אלמנתו של פלוני מצור, ומוצאה מאזור מטה נפתלי, ואילו "בדברי הימים" מצוין כי אביו היה איש צור וכי אמו באה ממטה דן. המילה "מטה" לעניינו היא בחזקת הגדרת האזור, כי כאשר הכתובים מתייחסים לאחד השבטים הם מציינים זאת במפורש במילה "שבט". ועתה אנו באים ל"חידה". ספר "מלכים" מזהה הסופר את חירם "איש צור" ואילו בדברי הימים הוא מזוהה כ"חירם אבי" כאשר הפסוק נראה כלא הגיוני בעליל. התרגום האנגלי מתרגם את המונח העברי כלשונו (**MY FATHER**), מה שעוד מוסיף לבלבול. פיצוח האניגמה הזו נעשה אף יותר מסובך כאשר אנו מוצאים בדברי הימים ב' (ד', 16) פיגורה חדשה (?) והיא "חירם אביו" וגם כאן נכתב בתרגום האנגלי (**HIS FATHER**).

3. ובכל זאת, למה דווקא **ABIF** או **ABIFF** בנוסחים השונים ב"סיפור המסורת שלנו, ומאיזה תנ"ך ??????????

א. הרקע ההיסטורי.

עד כה תיארתי "באותות ומופתים" מה היה התנ"ך שעמד לאבות הבניה החופשית הממוסדת באנגליה בראשית המאה ה-18, הלא הוא התנ"ך של המלך ג'יימס, הנחשב כאחד הטובים בתרגומים עד ימינו, עתה הגיע הזמן לנסות ולמצוא באיזה תנ"ך משתמשים "מחברי סיפורי המסורת" העלומים שאותם ערך מיוזענו ג'יימס אנדרסון. אחד מגורמי ההשפעה המרכזיים לטעמי היא התקופה עצמה. לכן, עלינו לחזור במנהרת הזמן עד לתקופתו של מרטין לותר (1483-1546), יליד גרמניה בן להורים איכרים כאשר שמן היה במקור מרטין לודר, והיה נזיר אוגוסטיני בהכשרתו, שהפך לכומר ומרצה לתיאולוגיה אשר פרש ביחד עם תלמידיו מהכנסייה הקתולית. במיוחד ידועה פעולתו המתריסה כנגד הממסד הקתולי בנעיצת כתב "95 התזות נגד הכנסייה" בדלת הכנסייה בוויטנברג ב-1517. כך סלל את הדרך ליסודו של הזרם הפרוטסטנטי בנצרות.

זרם, שמתוכו יצאו זרמים נוספים שבסיסם, הרוח הפרוטסטנטית (אגב אורחא, לותר היה ידוע בשנאתו ליהודים וכתב נגדם מאמרי שטנה לרוב). בין השנים 1523-1534 הוא מתרגם את התנ"ך (כולל הברית החדשה) מיוונית (לא ברור לגמרי עם עמד לרשותו מקור עברי) לגרמנית מדוברת, כאשר לנגד עיניו, ובניגוד לעמדת הכנסייה הקתולית, לתת להמוני העם להבין את ספרי הקודש ברמת שפת היום-יום, כשהוא מודפס ולא ככתב יד יקר במחיר, ולא בשפה המובנת רק לאנשי הכנסייה. בעקבות תרגומו זה ותוך כדי התפשטות הזרם הפרוטסטנטי על שלוחותיו מתורגם התנ"ך, במהלך המאות 16-17 התנ"ך לרוב השפות האירופיות .

ועתה נעבור למקום אחר, לאיים הבריטיים, ונדלג קדימה למאה ה-17. המצב באנגליה במהלך המאה ה-17 היה מבחינה פוליטית ודתית בכי רע. החל מתקופתו של צ'ארלס הראשון שכפה משטר רודני על נתיניו והכביד בעול המיסים ובכפיה דתית על ידי חיבור ספר תפילות מיוחד מטעמו, ואיסור על עזיבת הכנסייה האנגליקנית לטובת הזרמים הפרוטסטנטים שהחלו מגיעים מאירופה. מאחר והעם כיבד והעריץ את מוסד המלוכה לא התמרד כנגד המלך. לעומת זאת הסקוטים, שברובם היו פרסביטריאנים (פלג פרוטסטנטי) מרדו גם מרדו, ועל הרקע הדתי הזה פורצים קרבות עקובים מדם המגיעים לשיאם בתקופתו של אוליבר קרומוול (מחצית המאה ה-17). הסכסוכים והעימותים על הרקע הדתי והפוליטי האלה נמשכים לאורך התקופה עד עלייתה של המלכה אן מבית סטיוארט, לשלטון (-1702 1714) המלכה אן, האחרונה לבית סטיוארט (אחריה, בית הנובר) גודלה כפרוטסטנטית למרות שאביה היה אנגליקני, ותחת שלטונה מתקיים האיחוד בין סקוטלנד לאנגליה (1707). והתוצאה, שם חדש: או "בריטניה הגדולה". כתוצאה מהאיחוד נוצרה מסגרת כלכלית חזקה ותקופת שלטונה מתאפיין בפריחה כלכלית, כיבושים מעבר לים בייחוד בצ' אמריקה, ניצחון על ספרד וכריתת ברית עמה כנגד צרפת וכו'. מעמד האצולה התחזק ו"נפתח" ומעמד הסוחרים הפך להיות מבוסס ודומיננטי.

על מנת לשמור את המסגרת הפרוטסטנטית של בית המלוכה הוענקה המלוכה לאחר מותה של אן, לבן דודה הראשון מבית הנובר, הנסיך ג'ורג' הראשון. ב-1801 אוחדה גם אירלנד ל"בריטניה הגדולה" והממלכה נקראת מעתה "הממלכה המאוחדת" (בית הנובר שולט בה עד מותה של המלכה ויקטוריה ב-1901). אל העולם הזה של המאה ה-18 נולד מיוזענו ג'יימס אנדרסון.

ב. מיהו ג'יימס אנדרסון ?

ג'יימס אנדרסון נולד ככל הנראה בסביבות 1680 בעיר אברדין שבסקוטלנד (אם כי אין הוכחה חותכת לכך) שם גדל וקיבל את חינוכו כאיש דת. הוא ממשיך בכוון זה שלבים גבוהים יותר לדרגה של M.A בתיאולוגיה (ההוכחה על היותו דר' לתיאולוגיה במסמך שפורסם ב: 17.5.1731

(London Daily Courant):" We bear from Aberdeen that the University has lately conferred a Doctor's degree to James Anderson, Swallow st ', a gentleman well-known for his extensive learning".

בתקופה מסוימת בחייו הוא עובר להתגורר בלונדון והמידע הראשון, הוודאי עליו, נמצא ברישומים העירוניים המציין כי ב: 10-15.02.1709, ג'יימס אנדרסון, ככומר **פרסביטריאני** (היינו שלוחה בזרם הפרוטסטנטי) נוטל את זכות החכירה של מבנה

של כנסייה הנמצאת ברח' SWALLOW (בפיקדילי) מקהילה פרוטסטנטית צרפתית שדעכה. בעשור שלאחריו הוא מפרסם מספר דרשות דתיות ובאותה נשימה נאמר עליו כי הפסיד סכומים לא מבוטלים **בעסקות סחר** מפוקפקות בים הדרומי. אין מידע ברור מתי הצטרף ג'יימס אנדרסון לבניה החופשית אולם לבטח היה במיקום נכבד למדי במסדר וזאת לנוכח העובדה כי ב: 29.09.1721 (הלשכה הגדולה נוסדה ב-1717) נתבקש על ידי הלשכה הגדולה לבצע מטלה נכבדה, ואביא את הציטוט מפרוטוקול הלשכה: **"His Grace's Worship (Duke of Montague, grand master) and the (Grand) Lodge finding Fault with all the copies of the old Gothic Constitutions, ordered brother James Anderson, M.A, to digest the same In a new and better Method"** .

שלושה חודשים מאוחר יותר (27.12.1721) ממנה הדוכס ממונטגיו (נשיא גדול) 14 "אחים" מלומדים לבדוק את עבודתו של האח ג'יימס אנדרסון ולדווח לו בכתב. הוועדה סיימה את עבודתה ב: 25.03.1722 וכך הם מדווחים:

"The committee of 14 reported that they had perused Brother Anderson's manuscript, and to viz., the history, Charges, Regulations, and Masters' song, and after some amendmets had approved of It: upon which the Lodge desired the Grand Master to order it to be printed".

עם תום הבדיקה כתב הדר' (תיאולוג) דסאגולייה את ההקדמה וג'ורג' פאיין ערך את הטיוטא להדפסה. הטכסט עבר עוד מספר שינויים ועדכונים ויצא לאור ב-1723 לעבודת הלשכות, כאשר אנדרסון כבר נשיא לשכה מס' 17 בלונדון ובשלב קצת יותר מאוחר כ: GRAND WARDEN בלשכה הגדולה. ושוב עבר הספר עדכונים שונים ומהדורה שנייה שלו פורסמה ב-1738 אנדרסון עצמו נפטר ב: 28.5.1739. אין זה מעניינה של עבודה זו לעסוק בפועלו של אנדרסון או בנייתו עבודתו, העיסוק הוא רק בהצגת ובתיאור התקופה לצורך הסבר המונח ABIF ודומיו.

ג. ABIF (או ABIFF ובמקרים מסוימים ABIV).

ובכן מכל מה שתואר לעיל ניתן להבין כי התרגום הטוב ביותר של התנ"ך לאנגלית הוא "התנ"ך של המלך ג'יימס" מ-1611 כאשר תנ"ך זה משרת את הענף הקתולי של הנצרות באנגליה (אנגליקני). אולם לא היה זה התנ"ך שממנו שאבו את "סיפור המסורת" והסיבות לכך הן:

הסיפורים והאגדות שנאספו באנגליה ושמשו כבסיס ל"סיפור המסורת" מקורם אירופאי ולא אנגלי, או לחילופין שאובים מן העולם העתיק.

בהקשר זה יש לציין כי מלאכת הבניה המאסיבית באיים הבריטיים מתחילה רק אחרי הכיבוש הנורמני במאה ה-11 שהביא עמו תנופת בניה אדירה. במאה ה-18, התקופה בה נאספים " על יד אנדרסון שולט בית הנובר הפרוטסטנטי. ולא הנצרות הקתולית שהוזהה הצידה.

הכומר, ג'יימס אנדרסון הנו כומר פרסביטריאני השייך לזרם הפרוטסטנטי בנצרות. התנ"ך המקובל בעולם הפרוטסטנטי הנו התנ"ך של מרטין לותר, מייסד הזרם הפרוטסטנטי בנצרות, שעליו כבר דיברנו לעיל. ולכן סביר להניח כי בידי אנדרסון וחבריו היו עותקים בנוסח לותר, המתורגמים לאנגלית.

לותר, כפי שכבר ציינו מקודם היה הרבה יותר מילולי בגרסה שלו מאחר ורצה שהתנ"ך יהיה מובן לכל נפש, מחד, והוא הרבה פחות מתוחכם מהתרגום האנגלי, מאידך. הוא נותן את הרושם כי מדובר בתואר או בשם משפחה כאשר הוא משמר

את המבנה העברי של המלה. וכך כתוב בספרו: **Machte Hiram Abif dem** **"Konige Salomo"** הגרסה השבדית זהה לזו של לותר בהבדל אחד שם מופיעה המילה **"ABIV"**. בתרגום ה"וולגטה" הלטיני כמו בתרגום האנגלי התרגום הוא:

Hiram pater ejus ובאנגלית: **Hiram my father** (כל הנ"ל על פי האנציקלופדיה המסונית של מאקיי) רב החוקרים נוטים לחשוב כי הטכסט של לותר וכן הטקסט השבדי טועים בהנחתם כי המדובר בשם משפחה. בו בזמן הטכסט הלטיני והאנגלי פשוט מתרגמים מילה במילה.

בשלב הזה הייתי רוצה להציע הסבר למילים **"אבי"** ו: **"אביו"**. לצורך זה הריני להפנות תשומת לבכם לספר **"בראשית"**, ואני מתייחס לקטע בו מגלה יוסף לאחיו את זהותו האמיתית, וכך אנו קוראים בספר **"בראשית"** פרק מה (45) פסוק ח (8) וכאשר הוא מסיר מאחיו את האחריות להמצאו במצרים הוא אומר בין היתר: **"ועתה, לא אתם שלחתם אותי הנה, כי האלוהים, וישימני לאב לפרעה, ואדון לכל ביתו, ומושל בכל ארץ מצרים"**.

ובתנ"ך של המלך ג'יימס מופיע:

(8) So now it was not you that sent me hither, but God, and he hath made me A Father to Pharaoh and a lord of all his house, and ruler throughout all the land of Egypt.

בקונטקסט הזה מתבהרת התמונה. ברור כי יוסף אינו **"אביו"** של פרעה וכי המילה **"אב"** מופיעה בטקסט במובן של **"יועץ, אחראי, מנהל או מנכ"ל"**, ואם רצה מחבר הכרוניקה בדברי הימים להדגיש את עובדת היותו של חירם איש צור **"מנהל או מנכ"ל"**, הרי שזו בדיוק המילה. אם אכן הנחתי זו נכונה הרי שניתן להקיש כי המילה **"חורם"** הנה שיבוש של המילה **"חירם"** המופיעה ברוב המקרים בשני הספרים. **ואילו המילה "אבי" מהווה לטעמי תחליף למילה יועץ או מנהל.**

לגבי המלה "אביו" המופיעה בסיפא של פסוק 16 (דברי הימים ב. ד. 16) נראה לי כי מאחר ומדובר בפסוק שהוא כמעט חזרה מילה במילה על פסוק 10 וככל הנראה נכתב והוכנס לטקסט מאוחר יותר, הרי שמבחינה קונספטואלית היה עלינו להתעלם ממנו כלל. אולם אין פלא שסיפור המסורת, בנוסח כזה או אחר, עושה בו שימוש. תלוי באיזה תנ"ך מתורגם השתמשו.

אם חשבנו עד עתה כי מחבר/מחברי הריטואל לא ידעו תנ"ך, הרי שטעות בידנו. הם ידעו תנ"ך ועוד איך. יתרה מזו, הם רצו ככל הנראה כי נקבל לידנו סיפור מסורת ברור כאשר הדמויות מזוהות כדבעי.

יתרה מזו, עתה גם ברור מדוע נערכו סיפורי מסורת, לקחים, אותות וכו' על בסיס של סיפור מסורת כללי הבנוי מתערובת של שמות ואירועים מספרים שונים בתנ"ך ולעתים אף תוך שנוי המשמעות המקורית שלהם כולל שימוש במונחים ובשיטות בניה שכלל לא היו קיימות בתקופה הנדונה.

ה. אבן הראשה.

"אבן הראשה" או בשמה בשפה האנגלית **KEYSTONE** הנה אבן עשויה בצורת טרפז ותפקידה לנעול את מבנה הקשת. בלעדיה לא תיתכן לקשת כל יציבות והיא תקרוס וזאת מבלי לגרוע בחשיבות שאר האבנים המרכיבים את מבנה הקשת. קשת בסיסית מורכבת ממספר זוגי של אבנים כאשר "אבן הראשה" הופכת את סה"כ מספר אבני הקשת לאי לזוגי. לאורך הקשת יפעל כוח לחיצה בין דפנות האבנים כלפי מטה, ולא יוצרו מאמצי כפיפה כפי שקורה בקורה אופקית. כאשר אבן ראשה נועלת קשתות צולבות (ראה הבניה הגותית) אזי תהיה אבן הראשה בצורת פירמידה קטומה. בשתי השיטות שתוארו נהגו הבנאים במשך הדורות לקשת את אבני הראש בעיטורים שונים כאות לחשיבותה בבנין.

(קריאת בנינים: מבנה קשת קלאסית באנגלית הוא MASONRY ARCH)

כלומר: "קשת בנאים" חיסרון בניית הקשת בשיטה זו שהיא גורמת לכוחות פיסוק בבסיסה שדוחפים את היסודות לצדדים. קיימים מספר פתרונות לבעיה אך הנושא אינו מעניינינו.

ראשיתה של הבניה בעזרת קשתות היה בערך באלף השלישי לפנה"ס והיא משויכת לתרבות עמק ה"אינדוס" שהשתרעה על שטח של כ- 1.2 מליון קמ"ר וכללה את כל פקיסטן וחלקים מהודו ואפגניסטן תרבות מופלאה זו שלא היה ידוע עליה דבר עד הגילויים באתר ה"אראפה" בראשית המאה ה-20, התקיימה בין 2800 לפנה"ס עד 1700 לפנה"ס ונעלמה מהעולם. בתקופת הממלכות המצריות ולאחר מכן גם בתרבות יוון אין כל שימוש בקשתות בבניה. רק בתקופה הרומית חוזרים הרומאים לבנות בעזרת קשתות והם מעלים את שיטת הבניה הזו לרמות הגבוהות ביותר.

מסקנה: אין שום אפשרות כי בוני בית המקדש הראשון, שלמה, חירם איש צור, או כל גורם אחר בנו את בית המקדש הראשון תוך שימוש בקשתות וממילא לא בסיוע אבני ראשה.

וזאת מהסיבה הפשוטה והיא:

1. דוד המלך מכשיר את הר המוריה (1000 לפנה"ס לערך) לבנין הבית אך ה' אינו מתיר לו לבנותו.
 2. שלמה המלך בונה את בית המקדש הראשון בשנת 960 לפנה"ס בקירוב.
 3. הבית הראשון נהרס בשנת 586 בפקודתו של נבוכדנאצר.
 4. הבית נבנה מחדש ע"י גולי בבל ששבו לארצם ב-520 לפנה"ס בקירוב (עזרא ונחמיה) כמבנה מאד צנוע והופך להיות בית המקדש השני אשר שופץ (למעשה הוקם מחדש) ע"י הורדוס ונשרף בשנת 70 לספירה ע"י טיטוס.
- כלומר: רק מתקופת הכיבוש הרומי הייתה בארץ הטכנולוגיה לבנות בעזרת קשתות (וממילא אבני ראשה).**

ו. סיכום.

האם ניתן לסכם ריטואל ? או "סיפור מסורת" ? נדמה לי שלא, וזאת מהסיבה הפשוטה כי שניהם אמורים להעביר מסר. ומסר הוא סובייקטיבי לחלוטין, הוא אינו אחיד, והוא אישי לכל אחד מאיתנו.

האם המסר הוא בבחינת "אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה"?

האם המסר הוא כי כל אחד עוסק בעצמו ולבדו בבנין החיים שלא וכי כל נדבך בו מעצב את חיו ?

האם המסר הוא כי אסור להיות מדוכדך באין הערכה לפעלו או לפעילותו של האדם וכי סופו של דבר צדקתו להגלות ?

האם המסר הוא כי לא ניתן לבנות או ליצר משהו שלם מבלי להיזקק לעבודת צוות?

האם המסר הוא כי לכל אחד חותם אישי שהוא תוצאה של השפעתו כאדם על סביבתו?

ניתן להפליג עוד כהנה וכהנה אולם אז לא יהא בידכם לאמץ לעצמכם את המסר המתאים לכם.

*תורה על ההקשר.
יוסי טולומה*

פברואר 2008

ביבליוגרפיה

- ה"לנדמרק וחובות קדומים" (באנגלית) אחינו דני דורון. www.freemasons-freemasonry.com/doron.html
- LINKS ל"חובות קדומים" (טובים) http://www.rgle.org.uk/rgle_old_charges.html
- אתר קישורים: <http://www.masonicworld.com/education>
- "אנצ' של הבניה החופשית מאת מאקיי " http://www.phoenixmasonry.org/mackes_encyclopedia/a.htm
- "בין העמודים" חלק ב' "אוצר הדרגות (ה) ע' 44.
- חברות "סדר העבודה": דרגת "היכל ארון הברית" (1971) דרגת "האות" (1986) דרגת "אומן דגול" (1989).
- ריטואל הולנדי (באנגלית) MARK . <http://www.stelling.nl>
- ריטואל (Mark Master) אמריקאי 1866. http://www.phoenixmasonry.org/dunkans-ritual/mark_master.htm
- המונח Mark . מילון אנגלי-אנגלי מקוון. www.dictionary.com
- המונחים: Mark Master, mark, Mason : <http://masonicdictionary.com>
- ויקיפדיה: "הקשת" – הארכיטקטונית.
- "רומא- בניינה של אימפריה" - <http://aetn.waidev5/com>
- ויקיפדיה: "תרבות הארפה".
- ויקיפדיה: "התנ"ך של המלך גיימס".
- ויקיפדיה: "גיימס הראשון מלך אנגליה".
- תנ"ך מנוקד בהוצאת מכון "ממרא": <http://www.mechon-mamre.org>
- התנ"ך של המלך גיימס: מלכים א' דברי הימים ב': <http://www.BibleGateway.com>
- מילון עברי-עברי מקוון. <http://www.snopi.com>
- הספריה של מט"ח (מרכז טכנולוגיה חינוכית) בית המקדש ה-I (מתיה קם). <http://lib.cet.ac.il>
- ויקיפדיה- "בית המקדש הראשון.
- ויקיפדיה: תרגומי התנ"ך.
- ויקיפדיה "ה- VULGATE
- www.BibleGateway.com Douay Rheims 1899 American version bible
- www.bbc.co.uk/history The medieval stonemason.
- http://www.historeylearningsite.uk/medieval_masons.htm Medieval masons
- <http://wikipedia.org/wiki/stonemasonry> Stone masonry
- wikipedia - Order of Mark Masonry
- <http://www.premier-siam-lodge-of-mark-master-mason.org> Introduction to Mark masonry for Craft Bretheren
- <http://www.cumberwestmasons.co.uk/main/orders> - Mark masonry
- Early Modern English (1500-1800) - ויקיפדיה.
- אנציקלופדיה "אוצר אישי התנ"ך" (דמותם ופועלם בפי חז"ל) ישראל-יצחק. בהוצאת ראובן מס. ירושלים.
- אנציקלופדיה לאישים בתנ"ך. דוב קמחי. הוצאת יבנה.